TOMASZOWSKI PRZEMUSŁ W DOKUMENTACJI FILATELISTYCZNEJ (i nie tylko...)

Tym artykułem chciałbym zapoczątkować cykl artykułów o przemyśle tomaszowskim w oparciu o dokumentacje filatelistyczną i nie tylko.

Pierwszym zakładem, który opisuję, to Tomaszowska Fabryka Dywanów "WELTOM ".

Tomaszów Mazowiecki na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XIX w. pozostał obok Łodzi i Zgierza, głównym ośrodkiem przemysłu wełnianego w Królestwie Polskim.

W Tomaszowie Mazowieckim przemysł wełniany w tych latach skupiał się w 69 zakładach, zatrudniających 966 robotników, a wartość produkcji tych zakładów wynosiła 968 000 rb., co stanowiło 23,8% globalnej wartości produkcji przemysłu wełnianego w Królestwie Polski.

Protoplastą "Weltomu" był Jan Beniamin Roland , który był wśród sprowadzonych do Tomaszowa przez A. Ostrowskiego tkaczy – płócienników. Przybył z Wrocławia w 1824 r. wraz z żoną 23-letnią Eleonorą. Zamieszkali w domku przy ul. Polnej nr. 187. Można przypuszczać, że Roland należał do Płócienników pośledniejszej kategorii; być może był on wtedy czeladnikiem, bowiem w źródłach brak jego nazwiska jako tkacza pracującego samodzielnie. Rolandowie mieli 5-letniego syna Edwarda, który od dzieciństwa pracował w zawodzie swoich rodziców, Edward Roland – przy znacznej pomocy rodziców – w wieku 27 lat usamodzielnił się, otwierając własny warsztat. Ten warsztat młodego Rolanda powstał w 1846 r. Zakład cały czas rozwijał się i zwiększał produkcje, a tym samym zatrudnienie.

Ważniejsze wydarzenia:

- w roku 1891 z powodów bliżej nie znanych Edward Roland wypisuje się ze spółki. Akt notarialny stwierdza, iż trzecia część otrzymanych od ojca budynków i urządzeń fabrycznych, wraz ze wszystkimi do nich prawami, sprzedaje swojemu szwagrowi Aleksandrowi Mullerowi.
- w 1895 roku wspólnicy nabywają od hr. Juliusza Ostrowskiego za cenę 1000 rbl. Działkę w lesie zwanym " Nad gościńcem ", przy drodze ze wsi Niebrów do Tomaszowa.
- w roku 1898 u Rolanda produkowano wyłącznie dywany, chodniki, wycieraczki.
- w 1912 roku wyłącznym właścicielem fabryki staje się Aleksander Muller. Od tego roku najpomyślniejszego dla tomaszowskiego fabrykanta zaczyna się dalsza rozbudowa zakładu.
- miesiące poprzedzające wybuch II Wojny Światowej zaznaczały się w życiu Polaków pracujących w Tomaszowskiej Fabryce Dywanów, Chodników i wyrobów Kokosowych Aleksandra Mullera narastaniem atmosfery niepokoju. Wybuchła wojna i zaczęły się aresztowania w fabryce również.
- Tomaszów został wyzwolony 18 stycznia 1945 r. pracownicy, którzy przeżyli wojnę przystąpili do uruchamiania fabryki.
- w miarę rozwoju bazy techniczno-produkcyjnej wprowadzano w Weltomie nowe technologie produkcji dywanów i chodników.

Literatura:

- Od Rolanda do Weltomu 1848 1978 praca zbiorowa
- Tomaszów Mazowiecki Dzieje Miasta Wiesław Puś Przemysł w okresie wielkokapitalistycznym.

LUDBRTIMULLER

FABRYKA FILCÓW I TKANIN TECHNICZNYCH

SPÓŁKA AKCYJNA

W TOMASZOWIE MAZOWIĘCKIM I RUDZIE PABJANICKIEJ

RACHUNEK BIEŻĄCY: SPÓŁDZ. BANK PRZEMYSŁOWCÓW ŁÓDZKICH KONTO CZEKOWE: W P.K.O. ŁÓDŹ № 601.179.

Łódź 1, dn. 26 April 1940ą

An die

Tomaschower Kunstseidenfabrik
Akt. Ges.

In Tomaschow Maz.

Ihr Sehr Geehrtes vom 15/IV ds. Jahres haben wir erhalten und ersehen daraus, dass eine Beimischung von Zellwolle beim Filtrieren von alkalischen Flüssigkeiten unerwünscht ist, dass man jedoch gegen die Nachteile, die bei diesem Vorgang entstehen, Gegenmittel hat.

Wir würden Ihnen sehr dankbar sein, wenn Sie uns mit

Wir würden Ihnen sehr dankbar sein, wenn Sie uns mit Nennung dieser Gegenmittel an Hand gehen könnten, oder uns Litera tur angeben könnten, aus der diess ersichtlich ist. Wir liefern auch für andere Fabriken Filterstoffe, und

Wir liefern auch für andere Fabriken Filterstoffe, und es liegt in unserem Interesse, dass wir Abnehmern mit Rat dienen können.

Uns wäre es sehr erwünscht zu erfahren, Wie sich Zell wolle bei langandauernder Feuchtigkeit verhällt, welche Hitze sie vertragen kann, ohne Schaden zu erleiden, und ihr Verhalten sehwachen Säuren gegenüber.

Am allerliebsten würde es uns sein, wenn wir ein Buch genannt erhalten könnten, in welchem all diese Fragen, und mehr, beantwortet sind.

Im Vorauss bestens dankend, zeichnen wir

hochachtungsvoll.

Fabr. Filodw i Tkanin Techn.
SPÓŁKA AKCYJNA
W Tomaszowie Maz.

1941 r. – kartka firmowa .

Jan Rybak – przewodniczący Koła MIEJSKIEGO PZF